

ПЕНЬКОВА Наталя Євгенівна

*доцент кафедри соціально-гуманітарних
та правових дисциплін,*

*Київського інституту Національної
гвардії України,*

кандидат психологічних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ВИВЧЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО БОЮ

У наукових дослідженнях поняття «готовність» має широкий діапазон значень та, зазвичай, розглядається в контексті її психологічних проявів. Феномен психологічної готовності яскраво проявляється в моменти що мають особистісний сенс для людини.

Сьогодні у психологічній літературі можна спостерігати декілька основних напрямків щодо визначення поняття «готовність до діяльності». Вчені що проводять власні дослідження у межах першого напрямку вважають її загальною системою здібностей що розкриваються у якостях та властивостях особистості. Згідно уявлень представників, що поділяють погляди другого напрямку «готовність до діяльності» є стійкою властивістю особистості та повинна розглядатися як сукупність поглядів, переконань, знань, звичок, умінь, ставлень, мотивів, вольових та інтелектуальних якостей, почуттів та установок особистості. Третій же напрямок розглядає «готовність до діяльності» як тимчасовий особистісний стан.

Має сенс зауважити що переважна більшість дослідників вважають психологічну готовність стійкою особистісною рисою, яка формується в результаті підготовки людини до певної діяльності. Психологічна готовність людини до професійної діяльності є запорукою успішності при виконанні покладених на неї обов'язків.

Отримала подальший розвиток проблема психологічної готовності, також, у теорії та практиці психологічної підготовки представників різних ризиконебезпечних професій у роботах Я. Бондаренко, О. Колесніченко, О. Кретчак та Л. Матохнюк та ін. [2-5].

У підручнику «Психологія професійної діяльності офіцера» автори стверджують, що «психологічна готовність належить до виду тих психічних явищ, що в психології називають станом тимчасового підвищення чи пониження загальної активності психічної діяльності. Інакше кажучи, готовність – це націленість, активність, налаштованість, мобілізованість психіки воїна на подолання якихось труднощів бойових дій, а також саме їхнє подолання» [6].

Професійна діяльність військовослужбовців Національної гвардії України здебільшого має екстремальний характер, оскільки відбувається в складних умовах, які закономірно відбиваються на психічному рівні особистості через тривожність, страхи, стреси, дистреси тощо. Факторами появи таких станів є: раптовість, несподіваність виникнення та прояву різних ситуацій службово-бойової діяльності; загроза нормальній життєдіяльності, здоров'ю та життю індивіда (діяльність, пов'язана із застосуванням зброї, авіаційної техніки, зіткненням з реальним супротивником, постійним ризиком для життя тощо); незвичність та новизна ситуацій; невизначеність (повна або ж часткова відсутність інформації, її нестача, суперечливість службово-бойової обстановки); надлишок інформації (при перевищенні інформації про певні події явища виникає загроза щодо проведення глибокого і точного їх аналізу та адекватних висновків); дефіцит часу (на аналіз, оцінку обстановки, прийняття рішення та виконання конкретних дій, порівняно зі звичними умовами діяльності, військовослужбовцям надається дуже мало часу); відповідальність (за виконання наказів і розпоряджень, згідно із статутами, військовослужбовці несуть юридичну відповідальність; окрім цього, на них покладається висока соціальна, моральна відповідальність за всі дії та вчинки); усвідомлення військовослужбовцями особливого характеру та результатів службово-бойової діяльності.

Психологічна готовність військовослужбовців до виконання поставлених завдань в умовах бойових дій являє собою психологічне підґрунтя їхніх активних дій у бойовій обстановці, що допомагає їм керувати власною психікою та ефективно діяти у складних ситуаціях. Зовнішніми ознаками психологічної готовності військовослужбовця є: відсутність метушливості чи замкненості, «рівна» поведінка; чітке, безпомилкове виконання наказів і команд; нормальний фізіологічний стан (частота пульсу, дихання, колір обличчя тощо) [6].

Аналіз наукової літератури вказує на виокремлення феномену психологічної готовності до діяльності в особливих та дійсно особливих умовах, що стало особливо актуальним із початком повномасштабної війни в нашій країні, в якій безпосередню участь приймають військовослужбовці Національної гвардії України.

Наразі найбільш уразливим місцем у системі психологічної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України залишається формування психологічної готовності до діяльності в умовах сучасного бою, запропоновані багатьма науковцями методи щодо її підвищення, нажаль, не знайшли свого місця в практичній площині.

Список використаних джерел:

1. Бабаян Ю. О., Грішман Л. О. Особливості психологічної готовності військовослужбовців до дій в екстремальних умовах. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія

: Психологічні науки. 2014. Вип. 2.13. С. 17–21. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmdups_2014_2.13_4.pdf

2. Бондаренко Я. Г. Психологічна готовність фахівців спеціальних підрозділів МВС України до виконання професійних завдань різного виду складності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.06 “Юридична психологія” / Я. Г. Бондаренко ; Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2011. – 27 с. ; .

3. Колесніченко О. С. Психологічна готовність працівників МНС України до професійної діяльності в екстремальних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.09 “Психологія діяльності в особливих умовах” / О. С. Колесніченко ; Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2011. – 23 с. ;

4. Кретчак О. М. Психологічний аналіз професійної діяльності міліціонерів ДСО при МВС України та визначальні умови її удосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.06 “Юридична психологія” / О. М. Кретчак ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2003. – 17 с. ;

5. Матохнюк Л. О. Дослідження процесу формування психологічної готовності курсантів-прикордонників інженерних груп до професійної діяльності у ВВНЗ / Л. О. Матохнюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки. Випуск 10 (34) – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – С. 222–229;

6. Психологія професійної діяльності офіцера : підручник. – Хмельницький: Видавництво Академії ПВУ, 1999. – 488 с